

# راهبردهای صبا

سیاست نامه  
علمی، تحلیلی

هفته چهارم بهمن ۱۴۰۲، شماره دوم



## مطالب این شماره

تعامل مردمی با صندوق بازنشستگی:

ایجاد اعتماد و مشارکت

صفحه: ۱۳

پیمایش ملی وضعیت بازنشستگان (قسمت اول)

صفحه: ۲۵

تورم چگونه مستمیری بازنشستگان

را به چالش می‌کشد؟ (قسمت اول)

صفحه: ۳۵

یادداشت بازنشسته

صفحه: ۴۳

دهه انقلاب اسلامی گرامی باد



مؤسسه راهبردهای  
بازنشستگی صبا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



چهل و پنجمین سال سپیدروز انقلاب اسلامی ایران گرامی باد

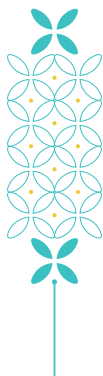


دشمن فهمیده است که علّت پیشرفت ایران، علّت عزّت‌یابی ایران، علّت مطرح شدن ایران به عنوان یک قدرت شاخص در این منطقه، علّت پیدا شدن این همه عمق راهبردی برای کشور — این نیروهای مقاومت در سراسر منطقه، عمق راهبردی نظام جمهوری اسلامی‌اند — علّت همه‌ی اینها حضور مردم ایران در صحنه است. اگر جنگ تحمیل میکنند، دشمن در جنگ شکست می‌خورد؛ اگر حمله‌ی کودتایی میکنند، شکست می‌خورد؛ اگر حمله‌ی امنیتی میکنند، شکست می‌خورد؛ علّت این است که مردم در صحنه حاضرند. آنجایی که توانستند مانع از حضور مردم در صحنه بشوند، دشمن پیروز شده؛ در خیلی از بخشهای اقتصادی همین جور است. ما سیاستهای اصل ۴۴ را ابلاغ کردیم، (۸) به فلان دولت مدام سفارش کردیم، گفتند بله، میکنیم، نمیکنیم، میکنیم، نمیکنیم؛ چند مورد کردند که از چند مورد، نصفش فاسد از آب درآمد! مشکل اقتصادی این‌جوری درست میشود دیگر. آنجا دشمن خرسند است، آنجا دشمن حمایت میکند. دشمن در این زمینه فعال است، کاملاً پُرکار است.

مقام معظم رهبری ۱۴۰۲/۱۱/۱۹







# سیاست نامه علمی-تحلیلی راهبردهای صبا



شماره دوم

هفته چهارم بهمن ۱۴۰۲



مؤسسه راهبردهای  
بازنشتگی صبا

# سیاست‌نامه علمی - تحلیلی راهبردهای صبا

مدیر مسئول  
مصطفی صالحی راد

شورای سیاست‌گذاری  
سینا شیخی، محسن براتی، احسان دادخواه

شورای سردبیری  
یاسر باقری، محمد سلیمانی، سینا شیخی

هیات تحریریه  
فرشاد کریمی، مصطفی سلطانی، محمداقرا امتی  
وحید عابدینی، علی جعفری

گرافیک و صفحه‌آرایی  
امید طاهری

ویراستار و مترجم  
حسینی سهرابی‌فر

تیراژ  
۱۰۰۰ نسخه



کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای  
مؤسسه راهبردهای بازنشتگی صبا محفوظ است

## فهرست

---

سخن سردبیر .....	۹
تعامل مردمی با صندوق بازنشستگی: ایجاد اعتماد و مشارکت .....	۱۳
پیمایش ملی وضعیت بازنشستگان (قسمت اول).....	۲۵
تورم چگونه مستمري بازنشستگان را به چالش می کشد؟ (قسمت اول) .....	۳۵
یادداشت بازنشسته .....	۴۳



## سخن سردبیر

محمد سلیمانی

انقلاب اسلامی ایران داعیه‌دار حرکتی جدید در راستای تعالی همه‌جانبه در زندگی بشر بوده است و برای تحقق این ایده بزرگ، تلاش‌های بسیاری کرده است. توجه به معنویت و ابعاد روحانی که در قالب اقامه احکام و عبادات و مناسک جلوه‌گر شده است، در کنار تأکید بر اهمیت بنیان‌های خانواده و ارزش‌های اجتماعی دو نمونه از اصلی‌ترین تلاش‌ها در حوزه فردی و اجتماعی است اما در کنار چنین اقداماتی ساخت مجموعه متفاوتی از نهادها (در معنای قواعد نظم‌دهنده حاکم بر زندگی اجتماعی) همواره مدنظر رهبران انقلاب بوده است که هدف اصلی آنها، ساختن ترتیبات نهادی متعالی و یا حداقل رفع کژکارکردهای موجود در نهادهای حاکم بر فضای اقتصادی بوده است. تأسیس جهاد سازندگی، کمیته امداد، نهضت سوادآموزی، بنیاد مسکن و ... در سال‌های اول بعد از انقلاب، اولین تلاش‌های نهادی برای ساختن یک نظام متفاوت اقتصادی بود که در همه آن‌ها روحیه تعاون و همکاری و استفاده از توان مردم (خارج از بدنه رسمی دستگاه بروکراتیک دولت) محوریت داشت. این نهادها ضمن پوشش دادن

ضعف‌ها و خلأ‌های موجود در بدنه اجرایی دولت و جبران عقب‌ماندگی ناشی از دوران شاهنشاهی، نویدبخش تغییر اولویت‌های حاکم بر دولت و شکل‌گیری نوعی متفاوت از تقسیم‌کار بین مردم و دولت بودند که در آن مردم خود به‌عنوان جزئی از نظامات شناخت مسئله، ارائه راه‌حل، پیاده‌سازی راه‌حل و بازخوردگیری از نتایج بودند.

هرچند انتظار می‌رفت که به مرور زمان دستگاه دولت با چنین ایده‌هایی هماهنگ شود و در عمل دنبال‌کننده این ایده‌ها باشد اما جنگ تحمیلی و خرابی‌های ناشی از آن، روی کار آمدن دولت سازندگی و تقویت تفکراتی که وزن بالاتری را برای روش‌ها و برنامه‌های متعارف در نظر می‌گرفتند موجب شد عملاً نهادهای متولد انقلاب، کم‌رنگ‌تر شده و از نظر کارکردها و اهداف دچار نوعی انحراف شوند. در این دوره ایده‌های انقلاب مبنی بر ساخت نظامات غیرسرمایه‌سالار متوقف شده و در عمل ساختارهای سرمایه‌سالار مورد توجه جدی قرار گرفت.

تلاش برای راهبری اقتصاد از طریق برنامه‌های کلان راهبردی و به‌طور خاص تدوین چشم‌انداز بیست‌ساله در ابتدای دهه ۸۰ و تأسیس مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در ابتدای دهه ۹۰ از جمله اقدامات کلیدی دو دهه اخیر است که نشان از آن دارد که انقلاب برای طی کردن مسیر خود، به اهمیت داشتن یک تئوری پایه متمایزکننده پی برده است. در بحث چشم‌انداز بیست‌ساله، تأکید عمده بر مشخص کردن مبانی و ترسیم اهداف بود؛ اما در تدوین الگو علاوه بر ترسیم اهداف و چشم‌اندازها، فرآیندها، روش‌ها، مقدمات ساختاری و حتی اسلوب‌های حکمرانی تا حدودی مدنظر قرار گرفت (هرچند به اقدامات مرکز الگو انتقادات فراوانی وارد است و مرکز الگو نتوانست ایده اصلی طراحی الگو را به‌درستی دنبال کرده و یک جریان اجتماعی نخبگانی به وجود آورد اما نفس توجه به همه ابعاد تحقق یک الگو فراتر از مبانی و افق‌ها اقدامی ارزشمند است؛ اقدامی که نشان از پخته‌تر شدن فرآیند اندیشه‌ورزی و سیاست‌ورزی در حوزه اهداف

انقلاب دارد). الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، می‌بایست در امتداد حرکت نهادهای اول انقلاب، نوعی از حکمرانی را چارچوب بندی نماید که در آن برخلاف سیستم‌های حکمرانی موجود؛ مردم در تمامی لایه‌ها در حداکثر سطح ممکن، به ایفای نقش پردازند. ویژگی بارز این الگو باید در نظر گرفتن هماهنگی و تناظر بین مبانی فکری، ابزارهای عملی و اهداف باشد؛ هرچند مبانی و اهداف در سطح نسبتاً قابل قبولی ترسیم شده است اما در حوزه ابزارهای پیاده‌سازی خلأ جدی وجود دارد. چالش‌ها و بحران‌های اقتصادی موجود در کشور ما نشان از آن دارد که کشور نتوانسته نرم‌افزار انقلاب اسلامی را در عرصه اقتصاد به درستی به کار گیرد و مبتنی بر ابزارهای حکمرانی مناسب زمینه تحقق اهداف متعالی خود را فراهم آورد و از این رو لازم است تا تلاش جدی برای طراحی و کاربست چنین ابزارهایی صورت پذیرد. صفاتی که برای الگوی اقتصادی انقلاب اسلامی متصور می‌شویم از جمله اقتصاد مردمی و اقتصاد مقاومتی در واقع نمود و تجلیات مفهوم واحدی است که به نوعی چینش نهادی جدید اشاره دارد که در آن عدالت و توازن اجتماعی با بازتعریف نقش مردم در اقتصاد، نتایجی همچون رفاه مادی، تعالی معنوی و تحقق یک روح اجتماعی منسجم را به دنبال دارد. بررسی تجربه اندوخته بیش از چهار دهه در جمهوری اسلامی، حاکی از آن است که زمان اندکی برای فراهم‌آوری ابزارهای متناسب با انقلاب اسلامی برای تحقق آرمان‌ها و اهداف وجود دارد و چنانچه حکمرانی اقتصادی نتواند از محدود فرصت‌های موجود برای رفع چالش‌های اقتصادی و ناترازی‌های فراگیر اقتصادی استفاده کند؛ دستاوردهای انقلاب در سایر حوزه‌ها، تحت‌الشعاع قرار گرفته و سرمایه‌های اجتماعی انقلاب اسلامی فروکش خواهد کرد. شعار «اقتصاد مردمی» در واقع اشاره به ظرفیتی دارد که می‌تواند مجموعه ابزارهای لازم برای ارتقای کارآمدی اقتصادی را فراهم کرده و مؤثرترین و کم‌هزینه‌ترین سازوکارها برای رفع بحران‌های موجود را شکل دهد.



وزارت تعاون

صندوق بازنشستگی




پرونده

اقتصادی

تعامل مردمی با

صندوق بازنشستگی: ایجاد اعتماد و مشارکت

۶۱



ایجاد اعتماد و شفافیت لازمه مشارکت مردم است. چراکه اقتصاد سیاسی پیچیده و تصمیمات ناگهانی و خارج از چارچوب‌های اقتصادی باعث شده است تا مردمی که علاقمند به فعالیت اقتصادی هستند، نااطمینانی‌های فراوانی را پیش روی خود مشاهده کنند. سیاستگذار باید از بستر فناوری‌های نوظهور استفاده کند و جامعه را به اهداف مطلوب و بهینه اجتماعی خود نزدیک‌تر کند. بهره‌مندی از فناوری‌های نوین ابزاری است برای نیل به این اهداف.

**وحید عابدینی**

## مقدمه

الإمامُ عليٌّ عليه السلام: النَّاسُ أَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا.

امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید مردم دشمن چیزی هستند که نمی‌دانند!

در دنیای کنونی استفاده از فناوری پیشرفته و بهروز امری اجتنابناپذیر است، به‌ویژه با حرکت کشور به سمت اقتصاد دانش‌بنیان و مبتنی بر نوآوری. فناوری در ابعاد مختلف زندگی انسان ظهور و بروز یافته است و آثار اجتماعی و اقتصادی فراوانی به همراه دارد. اما مواجهه با فناوریهای نوین، در کنار جذابیت‌های خاص خود، همیشه با ترس و دلهره همراه بوده است. ترس از ازدست‌دادن موقعیت شغلی، ترس از تغییر در کنش انسانها، ترس از ناتوانی در کار با فناوری و ترس از آثار ناخواسته و ناشناخته فناوری بر زندگی فردی و اجتماعی، مانند تغییرات زیستمحیطی در دنیای امروز، همیشه مطرح شده است. اما باید به این نکته توجه داشت که عدم‌استفاده ما از فناوری به معنای عدم نفوذ آن در اجتماع نیست چراکه در طی زمان کنشهای مردم بر اساس فناوریهای نوین شکل میگیرد و اگر سیاستگذار و فعال اجتماعی سوار بر فناوری نشود و قواعد کلی را جهت نیل به اهداف اجتماعی تعیین نکند، نهنتها از مزایای این بستر بی بهره میماند بلکه دیگران برای ایشان تصمیم میگیرند؛ همچنین نمیتواند





برای کاهش و رفع مشکلات خود از این فناوری استفاده کند. لذا باید ترس را کنار گذاشت و با شناخت درست از فناوری، وارد سیاست‌گذاری و استفاده کاربردی از آن شد. چراکه امام علی (علیه‌السلام) فرمودند: هرگاه از کاری هراس و بیم داشتی، خود را در آغوش همان کار بیفکن چراکه سختی پرهیز و هراس، بزرگتر از خود آن چیزی است که از آن می‌ترسی!

شاید این خبر را شنیده باشید: «ساعت ۱۰ روز ۲۳ دی ۱۴۰۲ اولین شهرک خورشیدی کشور در قزوین شامل ۳۱ نیروگاه خورشیدی به ارزش ۹ میلیون یورو معادل ۱۸ هزار سکه تمام بهار آزادی برای تأمین مالی و ساخت توسط مردم، روی درگاه ملی مجوزها قرار گرفت. قرار بود عرضه نیروگاه‌های شهرک خورشیدی قزوین محدودیت زمانی نداشته باشد اما معاون وزیر نیرو محمود کمانی می‌گوید که کل ظرفیت شهرک خورشیدی، کمتر از ۳ ساعت پُر شد». اگر بر اساس سنت‌های گذشته در تأمین مالی پروژه‌ها می‌خواستیم عمل کنیم، برای تأمین سرمایه این نیروگاه خورشیدی به دنبال تأمین مالی خارجی می‌گشتیم و برای نیل به این هدف به دنبال رفع تحریم می‌رفتیم و از آنجاکه این موضوع در کوتاه‌مدت در دسترس ما نیست کارها را تعطیل می‌کردیم. اما تغییر نگاه و باور به داشته‌های خود، بسیاری از چالش‌های کشور را حل خواهد کرد.

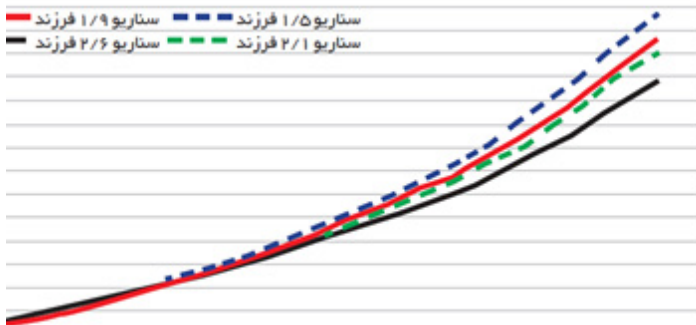
### لزوم تعامل مردمی با صندوق بازنشستگی

نظام‌های بازنشستگی و تأمین اجتماعی در کشور نقش اساسی در حفظ کرامت افراد، ارتقاء رفاه اجتماعی و جلوگیری از وقوع فقر دارند؛ اما نوعی از کاستی‌ها در عملکرد نظام تأمین اجتماعی باعث شده تا این اهداف مورد چالش‌های جدی قرار گیرد. بر اساس اطلاعات فعلی، نظام بازنشستگی با چالش‌های اساسی مواجه است که تأثیر چشمگیری بر تضمین رفاه سالمندان در آینده و همچنین تأمین مالی کافی برای پوشش تعهدات آینده آنان دارد. بسیاری از تحلیلگران معتقدند که یکی از مهم‌ترین بحران‌هایی که





نظام بیمه اجتماعی کشور با آن روبه‌رو است، پایداری منابع مالی صندوق‌های بازنشستگی است که منجر به ناترازی صندوق‌ها شده است و به یکی از چالش‌های اساسی کشور تبدیل شده است. از طرفی اگر صندوق‌ها بخواهند هر ساله از طریق دولت تأمین مالی شوند تا حقوق بازنشستگان را پرداخت کنند، ناترازی بودجه و افزایش کسری بودجه را در پی خواهد داشت و این امر خود لاجرم به افزایش تورم و در نتیجه کاهش قدرت خرید و رفاه بازنشستگان منجر خواهد شد. همچنین نتیجه این روند کاهش رفاه سایر افراد جامعه که حقوق‌بگیر دولت نیستند نیز خواهد بود و به تبع آن کاهش سرمایه اجتماعی و افزایش نارضایتی عموم را نیز به دنبال دارد. براساس سناریوهای مختلف، درصد جمعیت سالمندان کشور هر ساله روبه‌افزایش است و این امر مخارج صندوق را هر سال بیشتر از سال پیش می‌کند چون از طرفی تعداد بازنشستگان بیشتر می‌شود و از طرف دیگر سن امید به زندگی در ایران روبه‌افزایش است.



شکل ۱: درصد جمعیت سالمندان کشور، منبع: پژوهشکده آمار ۱۳۹۵

با توجه به بودجه محدود دولت و شرایط سیاسی و تحریمی کشور، تأمین مالی و رونق صندوق از این منابع میسر نیست یا با چالش‌های جدی و خارج از محدوده اختیار و عمل صندوق روبه‌رو خواهد شد. لذا باید همانند رویکرد اقتصاد مقاومتی، به راهکارهایی فکر کرد که صندوق و افراد مرتبط با



صندوق، بازیگران اصلی طرح باشند. براساس آمار منتشرشده توسط صندوق بازنشستگی در تابستان ۱۴۰۲، تعداد ۱,۶۴۱,۳۴۰ نفر در حال اخذ حقوق هستند. بر اساس اطلاعات این گزارش، میانگین حقوق ۱۱,۲۹۱,۵۰۰ تومان است که با احتساب تعداد حقوق‌بگیر، صندوق ماهانه ۱۹۰,۶۱۰,۰۰۰, ۱۸,۵۳۳, ۱۸,۵۳ (هزار میلیارد تومان) حقوق پرداخت می‌کند (اگر افزایش حقوق در سال ۱۴۰۳ بیست درصد باشد، با فرض عدم‌افزایش بازنشستگان، این مبلغ به عدد ۲۲,۲۳۶ هزار میلیارد تومان می‌رسد). میانگین مدت پرداخت حقوق به بازنشستگان ۲۹ سال است، یعنی یک بازنشسته به مدت ۲۹ سال با صندوق در ارتباط است. همچنین تعداد شاغلین کسورپرداز صندوق در پایان تابستان ۱۴۰۲، بالغ بر ۸۴۱,۵۸۵ نفر بوده است. اگر متوسط هر خانواری که با صندوق در ارتباط است را ۴ نفر در نظر بگیریم، در این صورت جمعیتی بالغ بر ۹,۹۳۱,۷۰۰ نفر به نحو مستقیم با صندوق بازنشستگی کشوری در ارتباط هستند. با توجه به محدودیت‌های مطرح‌شده، باید ایده‌ها به گونه‌ای باشد تا بازنشستگان و کسورپردازان با صندوق پیوند خورده و به نوعی در کسب و کار صندوق مشارکت کنند. برای نیل به این هدف (رابطه بین صندوق و ذی‌نفعان اصلی آن) باید به رویکرد حکمرانی مشارکتی تمسک کرد.



## ابزارها و دلالت‌های حکمرانی مشارکتی

حکمرانی مشارکتی در اقتصاد به مشارکت دادن ذی‌نفعان مختلف از جمله شهروندان، کارگران، مصرف‌کنندگان و سایر طرف‌های مرتبط در فرآیندهای تصمیم‌گیری که سیاست‌های اقتصادی، مبادلات تجاری و تخصیص منابع را شکل می‌دهند، اشاره دارد. هدف این مفهوم با لحاظ مختصات فرهنگ ایرانی-اسلامی،



مردمی کردن فرآیندهای تصمیم‌گیری اقتصادی و حصول اطمینان از حرکت اقتصادی کشور به سوی اهداف اسلامی است، چراکه هدایت و ساخت نظام‌های اجتماعی بر اساس اهداف الهی توسط خود مردم، عمق و اثرگذاری آن را دوچندان می‌کند. در اینجا چند روش عملی برای تحقق آن بیان می‌شود:

۱. شرکت‌های تعاونی و تعاونی‌های کارگری: سازمان‌هایی هستند که تحت مالکیت و کنترل اعضای خود هستند و فعالانه در فرآیندهای تصمیم‌گیری شرکت می‌کنند. در تعاونی‌های کارگری، کارکنان در نحوه اداره کسب‌وکار حرفی برای گفتن دارند و در تصمیم‌گیری‌های کلیدی مانند بودجه، استخدام و برنامه‌ریزی راهبردی مشارکت دارند.
۲. بودجه مشارکتی: این رویکرد شامل اجازه‌دادن به افراد مرتبط (مثلاً مصرف‌کنندگان یا بازنشستگان) برای تأثیر مستقیم بر تخصیص بخشی از بودجه عمومی است. بودجه مشارکتی برای اولین بار در دهه ۱۹۸۰ توسط حزب کارگران برزیل توسعه یافت. این حزب از پیش اعلام کرده بود که موفقیت در انتخابات به خودی خود هدف نیست، بلکه سکویی برای توسعه دموکراسی و مشارکت مردمی است. موفقیت اولیه بودجه‌بندی مشارکتی در پورتو آلگره باعث جذابیت این ایده برای دیگر شهرها شد. تا سال ۲۰۰۱ بیش از ۱۰۰ شهر در برزیل بودجه‌بندی مشارکتی را اجرا کردند و در سال ۲۰۱۵ هزاران نوع از این ایده در قاره آمریکا، آفریقا، آسیا و اروپا اجرا می‌شد. دولت‌های محلی از اعضای جامعه و ذی‌نفعان مربوطه می‌خواهند که به آن‌ها کمک کنند تا مشخص شود که کدام یک از حوزه‌های اجتماعی، مشکلات یا فرصت‌های موجود در شهر باید سهمی از بودجه شهر را به خود اختصاص دهند، چه مقدار از بودجه باید به آن موارد اختصاص داده شود و کدام یک از این موضوعات در اولویت قرار می‌گیرند.



بودجه‌ریزی مشارکتی اغلب به شکل جلسات عمومی است، جایی که اعضای جامعه طرح‌هایی را پیشنهاد می‌کنند که معتقدند باید بودجه دریافت کنند. با توجه به گستردگی و آگاهی عموم افراد جامعه این کار در دنیای امروز با فناوری‌های رایانه‌ای و ساختارهای بلاکچین و رمزنگاری انجام‌پذیر است.

۳. سکوها و فناوری‌های دیجیتال: سکوها و فناوری‌های برخط می‌توانند مشارکت گسترده‌تری در تصمیم‌گیری اقتصادی ایجاد کنند. به‌عنوان مثال، فناوری بلاکچین می‌تواند ساختارهای حاکمیتی شفاف و نامتمرکز را ارائه دهد. در این راستا می‌توان با استفاده از قراردادهای هوشمند و سکوها و وام‌دهی همتابه‌همتا مبتنی بر بلاکچین که وام‌دهی مستقیم بین افراد یا گروه‌ها را تسهیل می‌کند، باعث ارتقای فعالیت اقتصادی و کاهش وابستگی به واسطه‌های مالی سنتی شد و مشارکت مردم در تأمین مالی را گسترش داد و همچنین با استفاده از رمز نشان‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی و همبستگی نظام‌های اجتماعی را افزایش داد. برای مثال می‌توان در قالب این فناوری به‌جای اعطای وام بانکی و پول به بازنشستگان، در قالب رمز نشان‌هایی برای آنها اعتبار خرید از زیرمجموعه‌های صندوق فراهم کرد.

۴. رمز نشان‌سازی دارایی‌ها: از بلاکچین می‌توان برای رمز نشان‌کردن دارایی‌های فیزیکی و دیجیتالی و نیز طرح‌های اقتصادی استفاده کرد که امکان مالکیت جزئی و مشارکت آسان‌تر در فرصت‌های سرمایه‌گذاری را فراهم می‌کند، از مشارکت در صنایع گرفته تا امور آموزشی و فرهنگی. برای مثال می‌توان بازنشستگان و افراد مرتبط با صندوق را به پیش‌خرید یا مشارکت در تحقیق و توسعه در قالب این رمز نشان‌ها

---

۱. توکن به معنای «نشانه» است. یعنی چیزی که نمایشگر چیز دیگری است. ولی از آنجا که این مقاله درصدد بررسی نشانه در زیست‌بوم رمزدارایی است، بهتر است از تعبیر رمز نشان استفاده شود؛ یعنی نشانه‌ای که توسط فناوری‌های رمزنگاری و در زیست‌بوم رمزدارایی تولید شده است.



ترغیب کرد. باید به این نکته اشاره کرد که با تمام پیچیدگی‌ها، پتانسیل بلاک چین به عنوان شکل نامتمرکز نگهداری سوابق تقریباً بدون محدودیت است. از حریم خصوصی بیشتر کاربر و افزایش امنیت گرفته تا هزینه‌های پردازش کمتر و خطاهای کمتر، فناوری بلاک چین می تواند کاربردهایی بسیار فراتر از آنچه اینجا به آن اشاره شد داشته باشد. برای مثال شرکت بیت باندا<sup>۱</sup>، شرکتی که خدماتی را در زمینه وام‌دهی ارائه می‌کند، رمز نشان خود را معرفی کرد که اولین رمز نشان امنیتی آلمان بود که توسط مرجع نظارتی تأیید شده و نشان دهنده یک اوراق قرضه شرکتی است<sup>۲</sup>. شرکت فاندامنت<sup>۳</sup> یک سکوی متمرکز در زمینه املاک و مستغلات است و اولین توکن امنیتی برای سرمایه‌گذاری در املاک و مستغلات را با موفقیت ساخت و راه‌اندازی کرد<sup>۴</sup>.

## رمز نشان چیست؟



برای شناخت رمز نشان، ابتدا باید با مفهوم قرارداد هوشمند آشنا شد. قرارداد هوشمند یا توافق‌نامه خوداجرا، یک قرارداد رسمی است که به شکل همتابه‌همتا انجام می‌شود. قرارداد هوشمند ابزار مدیریت حقوق، مجری و کنترل‌کننده آن است. تضمین امنیت این قراردادها با تکیه بر رمزهای رایانه‌ای و بدون نیاز به واسطه انسانی است. برای مثال ماشین‌های فروش

۱ Bitbond

۲ www.bitbondsto.com

۳ Fundament

۴ stomarket.com/sto/the-fundament-group-fund



مواد غذایی مبتنی بر نوعی قرارداد هوشمند هستند که با پرداخت پول به دستگاه، نوشابه تحویل می‌دهند.

رمز نشان به‌طور کلی، نشانه چیزی است که نمایش‌دهنده یک دارایی یا حق استفاده است. مانند اسکناس که نشان‌دهنده مقدار معینی از یک کالا است یا بلیت اتوبوس که نشان‌دهنده حق استفاده از صندلی آن اتوبوس برای مسیر مشخص و زمان محدود است. در فضای مجازی، یک رمز نشان نمایش‌دهنده دیجیتالی یک دارایی فیزیکی یا مجازی یا یک حق است. این حق می‌تواند در یک قرارداد هوشمند شکل بگیرد. برای مثال، یک قرارداد هوشمند در شرکت غذایی می‌گوید اگر کسی ۱۰ نفر را در کانال این شرکت



عضو کند، می‌تواند یک هفته غذای رایگان دریافت کند. اگر کسی ۱۰ نفر را عضو کانال کرد، حق استفاده از غذا به مدت یک هفته را به دست می‌آورد. حال این معامله و محقق شدن شرط آن در سیستم بلاک‌چین ثبت شده است. همین ثبت شدن قرارداد و تحقق شرط آن، نشان‌دهنده حق فرد برای استفاده از غذا است و در واقع یک رمز نشان است. معمولاً «نشانه» به یک رسید، اسکناس، ژتون، بلیت و هر شیء قابل مبادله و تقسیم شناخته می‌شود. یعنی در مثال بالا، هرچند ثبت شدن قرارداد و تحقق شرط آن در واقع نشان‌دهنده حق وی برای استفاده از غذای رایگان است، ولی با توجه به این شهرت، اگر یک بلیت مخصوص برای استفاده رایگان از غذا برای او صادر شود، به آن بلیت نشانه می‌گویند؛ هرچند در واقع تعریف نشانه هم بر



یک بلیت مخصوص صادق است و هم بر اصل ثبت‌شدن قرارداد و تحقق شرط آن.

گفته شد که قرارداد هوشمند و تحقق شرط آن، خود نوعی رمز نشان برای اثبات نتیجه قرارداد می‌باشد. با توجه به این مطلب، چه تفاوتی میان قرارداد هوشمند و رمز نشان وجود دارد؟ اولاً رمز نشان فقط نمایشگر حقوق ثابت‌شده در قراردادهای هوشمند نیستند و می‌توانند دارایی‌های فیزیکی یا دیجیتالی را هم نمایش دهند. ثانیاً مفهوم قرارداد هوشمند، فقط ناظر به یک تعهد دوطرفه نسبت به یک شرط و نتیجه آن است؛ چه آن شرط محقق نشود و در نتیجه ارزشی هم تولید نشود، چه آن شرط محقق بشود که در این صورت، یک ارزش در ازای انجام شرط تولید می‌شود و گفته شد که این ارزش آن چیزی است که رمز نشان آن را نمایش می‌دهد. پس قرارداد هوشمند مفهومی غیر از رمز نشان است.



## رمز نشان هوشمند: عاملی برای جلب

### مشارکت در صندوق بازنشستگی

صندوق بازنشستگی کشوری یک ابرهلدینگ است که شرکت‌ها و فعالیت‌های مختلفی ذیل آن درحال انجام است و مشکلات و دغدغه‌هایشان ممکن است کاملاً با یکدیگر متفاوت باشد. این صندوق باید رمز نشانی طراحی کند که کارکردهای متفاوتی داشته باشد و بسته به مشکلات مشخص‌شده

شرکت‌ها، قابلیت تعریف راهکارهای مختلف بر روی رمز نشان باشد. در این صورت صندوق می‌تواند با راه‌حلی مشارکتی و مردم‌بنیان بر این چالش‌ها فائق آید. برای مثال می‌توان این رمز نشان‌ها را به خانوارهای مرتبط با صندوق



اعطا کرد و کارکدهای متفاوتی برای آن تعریف کرد، یکی از این کارکردها افزایش تقاضا و گردش پول در خود شرکت‌های صندوق است، مثلاً اگر خانوارهایی برای سفر از هتل‌های صندوق استفاده کنند، می‌توانند از این رمز نشان‌ها برای پرداخت هزینه استفاده کنند و به صورت قسطی یا دفعی از حقوق پرداختی آنها کسر شود یا حتی شامل تخفیف‌هایی بشوند. همچنین در وام‌هایی که صندوق به بازنشستگان اعطا می‌کند، که مطابق اعلام صندوق در شش‌ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۲ بیش از ۲,۸ هزار میلیارد تومان است، می‌توان رمز نشان و بسترهایی را تعریف کرد که این مبلغ صرف خرید خدمت یا محصولات وابسته به صندوق باشد. برخی دیگر از این راه‌حل‌ها شامل: تأمین مالی، مشارکت در تولید، سهامداری، تشویق به سرمایه‌گذاری و مشارکت در یک بخش خاص، ایجاد تعاونی توسط صاحبان رمز نشان و ... است.

ایجاد اعتماد و شفافیت لازمه مشارکت مردم است؛ چراکه اقتصاد سیاسی پیچیده است و تصمیمات ناگهانی و خارج از چارچوب‌های اقتصادی باعث شده است تا مردمی که علاقمند به فعالیت اقتصادی هستند نااطمینانی‌های فراوانی را پیش روی خود مشاهده کنند و دست به اقدامی نزنند. برای جلب اعتماد مردم و جلوگیری از این دست رفتارهای مدیران باید از بسترهای نامتمرکز و قراردادهای هوشمند و رمز نشان استفاده کرد. رمز نشان همانند یک اعتبار است که در بستر فناوری‌های نوین می‌تواند ابزار مناسبی برای مشارکت مردم و افزایش سرمایه اجتماعی و جلب اعتماد عمومی در جهت رونق تولید و شکوفایی اقتصاد کشور باشد. همچنین از این فناوری می‌توان در مدیریت درون شرکت‌ها و نظام‌های پاداش و تنبیه استفاده کرد. پیاده‌سازی موفق آن در صندوق بازنشستگی کشوری می‌تواند الگوی مناسبی برای دیگر بخش‌های اقتصادی و اجتماعی کشور باشد. در شماره‌های بعد، با مباحث درباره انواع رمز نشان‌ها و ویژگی‌های آنها و همچنین مزایا و مخاطرات آن بیشتر آشنا خواهیم شد.






# پرونده اجتماعی

**پیمایش ملی وضعیت بازنشستگان**

**قسمت اول**



به رسمیت شناختن «بازنشستگی» به عنوان یکی از دوره‌های زندگی شهروندان و ضرورت توجه به نیازمندی‌های جدید جمعیت هدف مذکور از وظایف مهم صندوق‌هاست. اما مقدمه لازم برای ارائه خدمات اجتماعی مناسب به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای اساسی بازنشستگان، شناخت از وضعیت کیفیت زندگی آنان در ابعاد مختلف است. بر همین اساس پیمایش «اثربخشی خدمات اجتماعی و فرهنگی صندوق بازنشستگی کشوری بر کیفیت زندگی بازنشستگان» به عنوان طرح پژوهشی در سال ۱۴۰۰ در موسسه راهبردی صبا منتشر شده است و به ابعاد مختلفی از کیفیت زندگی بازنشستگان پرداخته است. همچنین رضایت بازنشستگان از خدمات اجتماعی و فرهنگی صندوق بازنشستگی کشوری در این پژوهش مورد سنجش قرار گرفته است.

**محمد باقر امینی**



بازنشستگی نقطه عطفی در طول زندگی فرد شناخته می‌شود. این نقطه عطف علاوه بر تغییر در وضعیت اشتغال، تحولات مهم دیگری نیز در کیفیت زندگی وی در حوزه‌های مختلف رقم می‌زند. همچنین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، پایگاه اقتصادی و جایگاه اجتماعی فرد بازنشسته همزمان با تغییر رابطه فرد با سازمان از منظر اشتغال، نظام نیازمندی خاصی را برای این گروه هدف به وجود می‌آورد. بنابراین به رسمیت شناختن «بازنشستگی» به‌عنوان یکی از دوره‌های زندگی شهروندان و ضرورت توجه به نیازمندی‌های جدید جمعیت هدف مذکور از وظایف مهم صندوق‌هاست. اما مقدمه لازم برای ارائه خدمات اجتماعی مناسب برای پاسخ‌گویی به نیازهای اساسی بازنشستگان، شناخت وضعیت و کیفیت زندگی آنان در ابعاد مختلف است. در سال ۱۴۰۰، پیمایش «اثربخشی خدمات اجتماعی و فرهنگی صندوق بازنشستگی کشوری بر کیفیت زندگی بازنشستگان» به‌عنوان طرحی پژوهشی در مؤسسه راهبردی صبا منتشر شده است و به ابعاد مختلفی از کیفیت زندگی بازنشستگان پرداخته است. در این پژوهش کیفیت زندگی در دو بعد عینی و ذهنی مورد توجه قرار گرفته و در قالب مقولات بررسی شده است. به‌علاوه، چهار نوع از خدمات اجتماعی و فرهنگی مهم صندوق، شامل بیمه تکمیلی سلامت، وام‌های ضروری معیشتی، کمک‌هزینه تأمین ابزار



توانبخشی و سفر و تور مسافرت زیارتی و سیاحتی در پنج پهنه توسعه‌ای کشور مورد سنجش قرار گرفته است. جامعه نمونه پژوهش براساس فرمول کوکران به تعداد ۱۳۱۷ نفر تعیین شد و بررسی به وسیله پرسش‌نامه کمی صورت گرفت. همچنین لازم به ذکر است که این پژوهش در شهریور ۱۳۹۸ انجام شده است. تقسیمات پهنه‌های جغرافیایی براساس معیارهای علمی را در قالب جدول زیر می‌توان مشاهده کرد.

نام پهنه	پهنه استانی	تعداد استان	نام استان
پهنه اول	کیفیت زندگی خیلی پایین	۷	گیلان، همدان، چهار محال و بختیاری، کهگلویه و بویر احمد، کردستان، لرستان، ایلام
پهنه دوم	کیفیت زندگی پایین	۶	آذربایجان غربی، خراسان شمالی، اردبیل، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه، زنجان
پهنه سوم	کیفیت زندگی متوسط	۶	خراسان جنوبی، مازندران، گلستان، مرکزی، قزوین، قم
پهنه چهارم	کیفیت زندگی بالا	۷	البرز، سمنان، کرمان، خراسان رضوی، آذربایجان شرقی، خوزستان، بوشهر
پهنه پنجم	کیفیت زندگی بسیار بالا	۵	اصفهان، یزد، فارس، تهران، هرمزگان



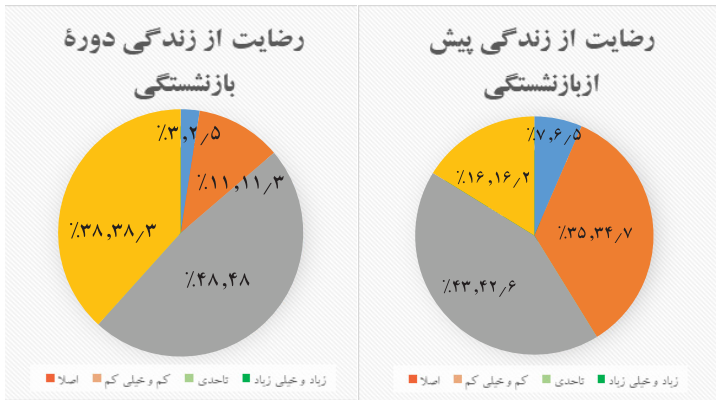
## مشخصات فردی پاسخ‌گویان بازنشسته

- جنسیت: ۶۳,۲ درصد پاسخ‌گویان را بازنشستگان مرد و ۳۶,۸ بازنشستگان را زنان تشکیل داده‌اند. این نسبت با توزیع جنسیتی بازنشستگان زن در کل کشور (۶۹٪ مرد، ۳۱٪ زن) قرابت دارد.
- سن: ۷,۶ درصد از پاسخ‌گویان ۵۰ سال و کمتر، ۴۵,۵ درصد بین سن ۵۱ تا ۶۰ سال، ۳۴,۱ بین ۶۱-۷۰ سال و ۱۲,۸ درصد بالای ۷۱ سال سن دارد.
- وضعیت تأهل: ۸۹,۷ درصد از بازنشستگان مورد مطالعه در این تحقیق متأهل، ۸,۶ درصد همسر فوت شده و طلاق گرفته و فقط ۱,۷ درصد مجرد هستند.
- فرزند: ۳۶,۷ درصد پاسخ‌گویان دارای ۲ فرزند هستند، ۳۰,۲ درصد دارای ۳ فرزند، ۴,۴ درصد پاسخ‌گویان ۴ فرزند و بیشتر دارند. افراد دارای یک فرزند ۸,۷ درصد و حدود ۱ درصد از پاسخ‌گویان هیچ فرزندی ندارند.
- تحصیلات: میزان تحصیلات بازنشستگان نشان می‌دهد که بیش از نیمی از آنها (۵۱,۱٪) تحصیلات فوق دیپلم و کارشناسی داشتند که بیشترین نسبت به سایر پاسخ‌گویان است. حدود یک سوم آنها (۳۲,۳٪) تحصیلاتی در سطح دیپلم داشتند و بازنشستگان با تحصیلات راهنمایی (۵,۶٪) و کارشناسی ارشد (۶,۵٪) در رتبهٔ بعدی قرار دارد.
- وضعیت شغل بازنشستگان: ۸۷,۳ درصد از بازنشستگان در زمان تحقیق فاقد شغل بودند و هیچ فعالیتی در دورهٔ بازنشستگی نداشتند. ۱۲,۷ درصد دارای اشتغال بودند که از این میزان ۴۵ درصد به شکل تمام وقت و ۵۵ درصد به شکل پاره وقت کار می‌کنند.
- وضعیت اشتغال همسر: همسر ۱۳,۴ درصد از پاسخ‌گویان شاغل، ۴۱ درصد بازنشسته و ۴۵,۶ درصد خانه‌دار هستند.



- وضعیت تملک مسکن: وضعیت مسکن ۸۴,۶ درصد از پاسخ‌گویان شخصی/ملکی است و سایر وضعیت‌ها نظیر اجاره‌ای، رهنی و سازمانی در مجموع ۱۵,۴ درصد است.
- وضعیت دریافت یارانه: ۷۸,۴ درصد از پاسخ‌گویان دریافت‌کننده یارانه است و ۲۱,۶ درصد تحت شمول دریافت یارانه نیستند.
- مدت بازنشستگی: ۳۶,۶ درصد از پاسخ‌گویان ۵ تا ۲۲,۲ سال، ۲۲ درصد ۱۶ سال و بالاتر از دوران بازنشستگی‌شان گذشته است. افرادی که مدت بازنشستگی آنان ۱۱ تا ۱۵ سال است به میزان ۲۱,۶ درصد و ۱۹,۶ درصد دارای ۶ تا ۱۰ سال است که بازنشسته شده‌اند.

## رضایت از زندگی قبل و بعد از بازنشستگی

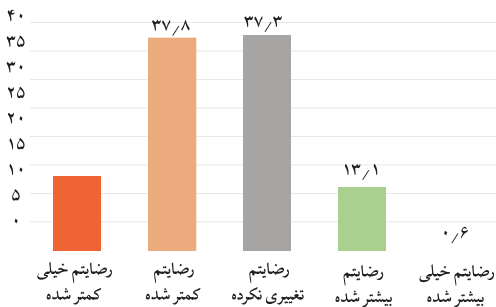


طبق نمودارهای فوق، رضایت از زندگی نزد بازنشستگان یکی از عناصر کیفیت زندگی در نظر گرفته شده است. به عبارت دیگر، پنداشت بازنشستگان نسبت به کیفیت زندگی خود در مقایسه قبل و بعد از بازنشستگی خود را در قالب رضایت آنان از وضعیت زندگی‌شان نشان می‌دهد. مطابق با اطلاعات



موجود در پژوهش حاضر، به‌وضوح رضایت بازنشستگان از زندگی‌شان در دوران بازنشستگی نسبت به دوره پیشین کاهش محسوسی داشته است. پاسخ به رضایت از زندگی زیاد و خیلی زیاد در دوران پیش‌بازنشستگی ۳۸,۳ درصد است که در دوران بازنشستگی به ۱۶,۲ درصد کاهش یافته است. همچنین افرادی که کم و خیلی کم در دوران اشتغال از زندگی رضایت داشتند، حدود ۱۱ درصد هستند که به ۳۴,۷ درصد افزایش یافتند. این تفاوت در افرادی که اصلاً از شرایط خویش رضایت ندارند نیز در دوران پیش و پس از بازنشستگی از ۲,۵ درصد به ۶,۵ درصد افزایش داشته است. وقتی از بازنشستگان خواسته شده است که خودشان به مقایسه این دو دوره از زندگی خویش پردازند نیز نتایج تقریباً یکسانی به دست آمده است. کمتر از یک درصد (۰,۶ درصد) از بازنشستگان رضایت «خیلی بیشتری» از دوران بازنشستگی خویش دارند و حدود ۱۱ درصد نیز رضایت «بیشتری» را تجربه می‌کنند. برای حدود ۳۸ درصد وضعیت تغییری نکرده است و در مقابل، برای ۳۷ درصد از بازنشستگان رضایت از زندگی کمتر شده و برای ۱۳ درصد دیگر نیز رضایت «خیلی کمتر» اظهار شده است.

### تغییر رضایت از زندگی قبل و بعد از بازنشستگی بازنشستگان



وقتی همبستگی نتایج رضایت از زندگی با مشخصات فردی افراد مورد توجه قرار گیرد نیز یافته‌های مهمی به دست می‌آید. برای نمونه، رضایت از زندگی



زنان نسبت به مردان از دوران بازنشستگی بیشتر است. افرادی که دارای تحصیلات بالاتری هستند نیز رضایت بیشتری دارند که این متغیر در نسبت با درآمد بالاتر آنان است. همچنین شغل مجدد و زندگی در پهنه جغرافیایی توسعه‌یافته‌تر نیز همان‌طور که قابل حدس است با رضایت از زندگی رابطه مستقیمی دارد. اما متغیر مدت بازنشستگی با رضایت از زندگی نسبت معکوس دارد. به‌عنوان نمونه ۱۹ درصد از افرادی که بین ۱ تا ۵ سال از زمان بازنشستگی‌شان می‌گذرد رضایت زیاد و خیلی زیاد از وضعیت جدیدشان دارند. اما پاسخ‌گویی به گزینه زیاد و خیلی زیاد برای بازنشستگانی که مدت ۱۶ سال و بالاتر را سپری کردند معادل ۱۲,۵ درصد است.

### نظام نیازمندی بازنشستگان

پیش از این گفته شد که به رسمیت شناخته شدن دوران بازنشستگی به‌عنوان وضعیت جدیدی در زندگی شهروندان، در گرو توجه به نظام نیازمندی‌های جدیدی است که به اقتضای شرایط این دوران برای آنان به وجود می‌آید. همچنین شناخت دقیق این نیازها به سازمان‌های ارائه‌کننده خدمات اجتماعی کمک می‌کند که با هدف‌گذاری صحیح بیشترین میزان رضایت را محقق نمایند. پژوهشگران در پیمایش حاضر ۱۶ نوع خدمت اجتماعی فرهنگی را برای بازنشستگان مطرح نمودند که از این میان ۵ اولویت اصلی نیازمندی بازنشستگان در سطح کشور در جدول زیر قابل مشاهده است.

کارت‌های رایگان برای مجموعه‌ای فرهنگی و تفریحی	کمک‌هزینه لوازم خانگی	کمک‌هزینه معیشتی	کمک‌هزینه مسکن	خدمات رفاهی
۱۰,۶٪	۱۱,۳٪	۱۴,۱٪	۱۴,۱٪	۱۶,۲٪





اما اگر بخواهیم این نظام نیازمندیابی را به شکل دقیق‌تر مورد ارزیابی قرار دهیم، باید به تمایزات نیازمندی‌های بازنشستگان در پهنه‌های توسعه‌ی استانی را مورد توجه قرار دهیم. برای نمونه خدمات «تکریم بازنشستگان»، «کمک‌هزینه ازدواج و جهیزیه»، «امتیاز و خدمات به فرزندان» و «کارت‌های رایگان برای مجموعه‌ای فرهنگی و تفریحی» در پهنه‌های بالا و بسیار بالا بیشتر مورد توجه است. خدماتی نظیر «کمک‌هزینه لوازم خانگی» و «کمک‌هزینه معیشتی» نیز در پهنه‌های بسیار پایین و پایین‌تر مورد نظر بازنشستگان قرار دارد. می‌توان پیش‌بینی کرد که اظهار این نیازمندی‌ها در نسبت وثیق با وضعیت اقتصادی و اجتماعی زندگی بازنشستگان در شرایط توسعه‌ای مختلف است و توجه به آن در افزایش رضایت‌مندی بازنشسته اثر ملموس دارد.

ادامه دارد...





# تورم چگونه مستمري بازنشستگان را به چالش مي كشد؟ قسمت اول

تأثیرات اقتصادی بیماری کووید-۱۹، حمایت‌های اقتصادی ناشی از این همه‌گیری و همچنین آغاز جنگ روسیه و اوکراین، افزایش شدید قیمت‌ها و تورم بی‌سابقه در کشورهای OECD را در پی داشته است. در سال‌های اخیر کشورهای عضو با این چالش مواجه بوده‌اند که در شرایط تورمی، چگونه باید مستمری بازنشستگان را تنظیم کرد؟

### **فرشادکرمی**





تورم در اغلب کشورهای سازمان توسعه و همکاری اقتصادی<sup>۱</sup> به میزانی رسیده که در طول چهار دهه<sup>۲</sup> گذشته دیده نشده و خانوارهای آسیب‌پذیر و کمدرآمد را هدف قرار داده است. این بسته<sup>۳</sup> سیاستی این موضوع را مورد بحث قرار میدهد که چگونه تورم بالا مستمری بازنشستگان را با چالش مواجه میکند؟

## یافته‌های کلیدی

علیرغم شرایط و تفاوت‌های قابل‌توجه کشورها، یک دستورکار کلی، حفاظت کامل از آسیب پذیرترین بازنشستگان، در شرایط تورم مقطعی بالا است. برخی از بازنشستگان حداقلی بگير نیازمند واکنش سریع و اضطراری هستند که ممکن است حتی شامل برنامه راهبردی برای متناسب سازی مزایا باشد. شاخص سازی مزایا برای تغییر در قیمت و مستمری یا ترکیبی از هر دو، اهمیت قابل توجهی برای بازنشستگی دارد. امروزه این قوانین در کشورهای سازمان توسعه و همکاری اقتصادی گسترش یافته است که حفاظت از بازنشستگان در برابر تورم را افزایش داده است.

در حال حاضر، حدود دو سوم کشورهای OECD مستمری بازنشستگی سطح اولیه خود «حداقلی بگیران» را حداقل به میزان افزایش قیمت‌ها تعیین می‌کنند. حدود نیمی از کشورهای عضو این سازمان، مستمری بازنشستگی اجباری مرتبط با درآمد خود را، مطابق با افزایش قیمت یا بهتر تنظیم می‌کنند. دوره‌های تورمی مداوم، طرز تفکر استاندارد در مورد شاخص سازی مستمری بازنشستگی را معکوس می‌کند. در شرایط عادی، دستمزدها به دلیل افزایش بهره‌وری، سریعتر از قیمت‌ها رشد میکنند و بسیاری از کشورها برای محدود کردن هزینه‌های بازنشستگی، از شاخص سازی مبتنی بر دستمزد<sup>۲</sup> به جای شاخص سازی مبتنی بر قیمت<sup>۳</sup> بهره‌برده‌اند. حداقل در

۱ OECD

۲ wage indexation

۳ price indexation



کوتاه مدت، به دلیل کاهش دستمزدهای واقعی، شاخص‌سازی مبتنی بر قیمت به حمایت مطلوب‌تری برای بازنشستگان نسبت به شاخص‌سازی مبتنی بر دستمزد تبدیل شده است، در حالی که برای تأمین‌کنندگان مالی عمومی و تأمین‌کنندگان مستمری بازنشستگی از آنچه که در ابتدا پیشبینی می‌شد، پرهزینه‌تر است.

با توجه به زیان کل ناشی از شوک منفی اقتصادی، ممکن است در زمان فشارهای اقتصادی و مالی منصفانه باشد که بازنشستگان با درآمد بالاتر از یک آستانه معین، بخشی از رنج را با جمعیت در سنین اشتغال از نظر کاهش مزایا سهمی شوند.

محافظت از همه بازنشستگان در برابر تورم بالا احتمالاً بسیار پرهزینه است. بسته به فضای مالی و ترجیحات ملی، گزینه‌های جایگزین برای تعدیل کامل قیمت برای همگان شامل ترکیبی از موارد زیر است: پرداخت با نرخ ثابت؛ تنظیم کامل تا یک آستانه؛ و، تعدیل جزئی، به طور بالقوه تا سقفی که بیش از آن هیچ تعدیلی اعمال نمی‌شود.

در آینده، سؤالات اصلی برای سیاستگذاران «حوزه» بازنشستگی عبارتند از: آیا مستمری بازنشستگی مطابق با تورم قیمت تعدیل شود تا از کاهش قدرت خرید جلوگیری شود؟ آیا کشورهایی که مستمری بازنشستگی را با دستمزدها یا ترکیبی از قیمت‌ها و دستمزدها تعیین می‌کنند، باید به طور موقت از این قاعده عدول کنند و مطابق با تورم قیمت‌ها تنظیم کنند؟ آیا کشورهایی که قانون شاخص‌سازی مبتنی بر قیمت دارند باید آن را به طور کامل اعمال کنند؟

**پیامدهای اجتماعی تورم بالا و بدتر شدن شرایط کسب و کار**  
قیمت‌ها در سراسر کشورهای OECD با سرعت بالایی در حال افزایش بوده‌اند و در سال ۲۰۲۲ نیز به شکل فراینده صعودی بوده است و تورم در چندین کشور به سطوحی رسیده است که در چهل سال اخیر دیده



نشده است. در حالی که تلاش‌ها برای مهار فشارهای تورمی و حمایت از خانوارها در حال انجام است، تورم در چندین کشور به افزایش خود ادامه داده و انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۳ با وجود کاهش سرعت تورم همچنان بالا بماند (OECD, ۲۰۲۲: ۳).

جهش کنونی تورم که در بیشتر کشورها مشاهده می‌شود، نتیجه چندین عامل است. فشارهای تورمی گسترده پیش از افزایش اخیر قیمت کالاها آشکار بود. در واقع، تقاضای مازاد که تا حدی ناشی از اقدامات حمایتی انجام شده برای پاسخ به تأثیر اقتصادی کووید-۱۹ است، به افزایش تورم کمک کرده است. الگوی افزایش قیمت‌ها از اواسط سال ۲۰۲۰ تا اواسط سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که پیامدهای مربوط به این بیماری همه‌گیر، سهم قابل توجهی در افزایش تورم کل در آن دوره دارد (OECD, ۲۰۲۲: ۴). جنگ روسیه علیه اوکراین منجر به افزایش شدید قیمت برخی کالاها شده که تغییر قیمت‌های نسبی و افزایش بیشتر سطح عمومی قیمت‌ها را نیز در پی داشته است.

یک اقتصاد واقعی<sup>۱</sup> ممکن است به لطف مکانیسم‌های شاخص‌سازی در برابر روندهای عمومی تورم در امان باشد. با این حال، در اکثر کشورهای OECD - اما نه همه آنها - نرخ بالای تورم با بدتر شدن شرایط کسب و کار همراه است که منجر به از دست رفتن درآمد کل می‌شود. با چنین پیشینه‌ای، تعدیل کامل مزایا، از جمله مستمری بازنشستگی، ممکن است موانعی را برای تحقق اهداف دنبال شده توسط سیاست‌های پولی و مالی ایجاد کند. کشورهایی که دارای مازاد مبادله<sup>۲</sup> قابل توجهی هستند ممکن است فضای بیشتری برای جذب رقابت کاهش‌یافته داشته باشند، در حالی که کشورهایی که دارای منابع مالی عمومی صحیحی هستند، ظرفیت بیشتری برای حمایت از خانوارها از طریق «پرداخت‌های» انتقالی دولتی<sup>۳</sup> دارند. اگر

<sup>۱</sup> real economy

<sup>۲</sup> trade surplus

<sup>۳</sup> government transfer



واکنش دستمزدها و پرداخت‌های دولتی منجر به افزایش مارپیچی قیمت‌ها شود، شوک‌های تورمی پایدارتر یا «عمیق‌تر» می‌شوند (چپریتا-وستفال، ۲۰۲۲ [۵]). آهسته کردن افزایش قیمت‌ها و کاهش انتظارات تورمی برای اقتصاد و کل جمعیت دردناک خواهد بود.

با اینحال، افزایش شدید قیمت‌های انرژی و مواد غذایی به‌ویژه برای افراد کم‌درآمد مشکلاتی را ایجاد می‌کند و چالش‌های مهمی را برای سیاست‌های اجتماعی موجب می‌شود. گزارش‌های نگران‌کننده‌ای از تعداد فزاینده‌ای از خانواده‌های کم‌درآمد وجود دارد که هزینه‌های ضروری‌شان را کاهش می‌دهند. در واقع، افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی به‌طور نامتناسبی بر خانوارهای کم‌درآمد تأثیر گذاشته است، که سهم هزینه آنها در این اقلام تا حدود ۵۰ درصد بیشتر از خانوارهای پردرآمد است (OECD, ۲۰۲۲: ۴). خانوارهای کم‌درآمد همچنین بخش بزرگی از درآمد خود را به‌طور کلی خرج می‌کنند و بودجه آنها برای پسانداز آسیب‌جدی می‌بیند.

## امروزه چه چیز خاصی در مورد نحوه تنظیم مستمری بازنشستگی وجود دارد؟

در دوره‌های تورم بالا، از جمله تورم فعلی، مکانیسم‌های ترمیم مستمری بازنشستگی برای مداخلات سیاستی محوری هستند. شاخص‌سازی<sup>۱</sup> به چگونگی رشد پرداخت مستمری بازنشستگی در طول زمان اشاره دارد، یعنی افزایش مستمری به‌طور خودکار مطابق با افزایش قیمت‌ها، دستمزدها یا هر شاخص انتخابی دیگر.

قوانین تعیین شاخص‌سازی پرداخت مستمری بازنشستگی در کشورهای OECD گسترده است. در حال حاضر تورم بالا، طرز تفکر استاندارد در مورد شاخص‌سازی مستمری بازنشستگی را معکوس می‌کند. از آنجایی که افزایش دستمزدهای اسمی کمتر از تورم قیمت بوده است، دستمزدهای

---

۱ Indexation





واقعی، علیرغم بازارهای کار راكد در بسیاری از کشورها کاهش یافته است. این به نوبه خود باعث میشود شاخص‌سازی مبتنی بر قیمت، حداقل در کوتاه‌مدت، حمایت مطلوب‌تری نسبت به شاخص‌سازی مبتنی بر دستمزد باشد. همچنین به این معنی است که شاخص‌سازی مبتنی بر قیمت ممکن است پرهزینه‌تر از آنچه پیشبینی می‌شود، باشد، با توجه به اینکه درآمدهای بازنشستگی در گروه دستمزد کل است، مخارج بازنشستگی را به عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی افزایش میدهد. به طور خلاصه، تورم بالا استدلال استاندارد در مورد شاخص‌سازی مبتنی بر قیمت را معکوس می‌کند.

در شرایط کنونی سه سوال اصلی و مرتبط وجود دارد:

آیا کشورها باید حقوق بازنشستگی را مطابق با تورم قیمت تنظیم کنند تا از کاهش قدرت خرید جلوگیری کنند؟

آیا کشورهایی که مستمری بازنشستگی را با دستمزدها یا ترکیبی از قیمت‌ها و دستمزدها تعیین می‌کنند، باید به طور موقت از این قاعده عدول کنند و از تعدیل مطابق با تورم قیمت اطمینان حاصل کنند؟

آیا کشورهایی که دارای قانون تعیین قیمت هستند، با توجه به اندازه تغییری که این قانون در این دوره تورم بالا ایجاد میکند و با توجه به تعدیل‌های لازم که اقتصاد کلی باید طی کند، باید آن را به طور کامل اعمال کنند؟

مجموع زیان خالص به صورت واقعی این سوال را مطرح میکند که چه کسی باید هزینه را متحمل شود. این موقعیت استثنایی بر تقسیم بار تعدیل تا حد امکان به طور گسترده تأکید دارد. حتی اگر استدلال‌ها برای داشتن شاخص‌سازی خودکار به‌عنوان یک هنجار قوی هستند، ممکن است در زمانهای فشار اقتصادی و مالی منصفانه باشد که بازنشستگان برخی از رنج‌ها را با کاهش تعدیل مزایا تحمل کنند (WHITEHOUSE, ۲۰۰۹: ۶). بنابراین توجه تعدیل میزان مستمری بازنشستگی بالاتر از یک آستانه معین، ممکن است، دشوار باشد.

ادامه دارد...





## یادداشت بازنشسته

هر هفته میزبان یادداشت بازنشستگان،  
کارگران و کارمندان مرتبط با صندوق  
بازنشستگی کشوری هستیم.

راه ارتباطی با ما:

[saba.mag@saba-psi.ir](mailto:saba.mag@saba-psi.ir)





## یادداشت معلم بازنشسته از مازندران

من بعد از سی سال کار کردن در آموزش و پرورش، سال ۱۳۸۶ بازنشست شدم. از ۱۶ سالگی وارد دانشسرا شدم و یادم می‌آید که حدود ده سال، دو شیفت کار می‌کردم و بخشی از حقوقم برای صندوق بازنشستگی می‌رفت. ولی خب، اطلاعات زیادی در مورد این صندوق بازنشستگی ندارم و اساساً نمی‌دونم کجاست و چه کار می‌کنه. اما باید بگم که چند تا مساله هست که من بهش نقد دارم.

اول از همه، چرا باید همه چیز رو به شکل اجباری انجام بدیم؟ این ایده از صندوق بازنشستگی اجباری، همه رو مجبور می‌کنه که پول‌هاشون رو توی یه جایی قرار بدن که خودشون هم می‌دونن هیچوقت بهش دسترسی نخواهند داشت و نمیتونن براش تصمیم بگیرن! یک حس بدی به آدم منتقل می‌کنه. شاید بهتر باشه که دولت می‌تونه بگه هر کسی دوست داشت در هر صندوقی پول واریز کنه یا اصلاً واریز نکنه و خودش به فکر بعد بازنشسته شدنش باشه.

همچنین مدیریت این صندوق یه کم پیچیده به نظر می‌آید. من هیچ وقت نمی‌تونم مطمئن باشم که پول‌هایی که در دوران کارمندی به حساب صندوق واریز کردم در جایی که درسته سرمایه‌گذاری میشه یا نه. همیشه یه حس عدم شفافیت و عدم اطمینان وجود داره که خیلی اذیتم می‌کنه. بخصوص وقتی در اخبار می‌شنوم که این صندوق‌ها ورشکسته هستند و باید مبالغ زیادی از دولت استقراض کنند، خیلی برام تعجب آور است، چون با این مقدار پولی که به صندوق وارد می‌شد خیلی فعالیت تجاری و تولیدی می‌تونست راه بیافته که سودآور باشه. یادمه یک بار یکی از مدیرهای صندوق حقوق برخی مدیران رو منتشر کرد که نجومی حقوق می‌گرفتن و به سرعت اون مدیر رو برکنار کردن. همه این اتفاق‌ها باعث میشه تا امثال من نه تنها به صندوق بازنشستگی بلکه به خیلی چیزها بدبین بشیم و اعتماد خودمون رو از دست بدیم. چون یادمه که یک فساد بزرگ در صندوق ذخیره فرهنگیان



که از پول معلم‌ها سرپا شده بود، اتفاق افتاد و برخی افراد هم محاکمه شدن، این اتفاق‌ها رو من در ذهن خودم تفکیک نمی‌کنم و فکر می‌کنم هر جایی که شفافیت نیست، احتمالاً این فسادها درش اتفاق می‌افته.

باید بگم که هزینه‌های مختلفی که برای مدیریت این صندوق پرداخت می‌کنیم، خیلی زیاده. البته شاید هم اشتباه می‌کنم، اما کسی برام توضیح نداده که این فکر درسته یا غلطه؟ همیشه فکر می‌کنم که اگه این همه هزینه رو به جایی دیگه ای واریز میکردیم، مثلاً باهاش هر ماه طلا می‌خریدیم و کنار می‌گذاشتیم، الان وضعیت ما بهتر از این حقوق واریزی بود.

اطلاعات کافی به ما داده نمی‌شه. من اطلاع درستی از طرح‌ها و امکانات صندوق ندارم. اصلاً نمیدونم کی مدیرش هست که گفتند من انتقادها رو براش بنویسم. به نظرم که باید سیستم رو کارآمدتر و شفاف‌تر کنند. با ما صحبت کنند. همه‌ی ما که این همه سال کار کردیم و پول‌هامون رو در صندوق بازنشستگی گذاشتیم، حق داریم که به شیوه‌ای دقیق‌تر و قابل فهم‌تر از اتفاق‌هایی که میفته باخبر باشیم.



دهه فجر انقلاب اسلامی گرامی آباد





## تهیه شده در مؤسسه راهبردهای بازنشستگی صبا

تهران - خیابان سید جمال الدین اسدآبادی (یوسف آباد)

رو به روی خیابان پنجاه و هشتم، پلاک ۴۴۳

۰۲۱-۸۸۰۶۵۰۱۶ (تلفن)

۰۲۱-۸۸۰۶۵۲۹۶ (دورنگار)